

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ aṣṭādaśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ aṣṭādaśaḥ sargaḥ ॥

pituścintāyāḥ kiṃ kāraṇamiti kaikēyīṃ prati
śrīrāmasyānuyōgaḥ kaikēyyā svaprārthitavarayōritivṛttaṃ
śrāvayitvā śrīrāmasya vanavāsāya prēraṇam

sa dadarśāsanē rāmō
viṣaṇṇaṃ pitaraṃ śubhē |
kaikēyyā sahitaṃ dīnaṃ
mukhēna pariśuśyatā || 2.18.1 ||

sa pituścaraṇau pūrva -
mabhivādya vinītavat |
tatō vavandē caraṇau
kaikēyyāḥ susamāhitaḥ || 2.18.2 ||

rāmētyuktvā tu vacanaṃ
vāṣṭaparyākulēkṣaṇaḥ |
śasāka nṛpatirdīnō
nēkṣituṃ nābhibhāṣitum || 2.18.3 ||

tadapūrvaṃ narapatē -
rdrṣṭvā rūpaṃ bhayāvaham |

rāmō'pi bhayamāpannaḥ
padā spr̥ṣṭvēva pannagam || 2.18.4 ||

indriyairaprahṛṣṭaistaṃ
śōkasantāpakarśitam |
niḥśvasantaṃ mahārājaṃ
vyathitākulacētasam || 2.18.5 ||

ūrmimālinamakṣōbhyaṃ
kṣubhyantamiva sāgaram |
upaplutamivāditya -
muktānṛtamṛṣiṃ yathā || 2.18.6 ||

acintyakalpaṃ nṛpatē -
staṃ śōkamupadhārayan |
babhūva saṃrabdhatarah
samudra iva parvaṇi || 2.18.7 ||

cintayāmāsa caturō
rāmaḥ pitṛhitē rataḥ |
kiṃsvidadyaiva nṛpati -
rna māṃ pratyabhinandati || 2.18.8 ||

anyadā māṃ pitā dṛṣṭvā
kupitō'pi prasīdati |
tasya māmadya samprēkṣya
kimāyāsaḥ pravartatē || 2.18.9 ||

sa dīna iva śōkārtō
viṣaṇṇavadanadyutiḥ |

kaikēyīmabhivādyaiiva

rāmō vacanamabravīt || 2.18.10 ||

kaccinmayā nāparāddha -

majñānād yēna mē pitā |

kupitastanmamācakṣva

tvamēvainam prasādaya || 2.18.11 ||

aprasannamanāḥ kiṃ nu

sadā māṃ prati vatsalaḥ |

viṣaṇṇavadanō dīnaḥ

nahi māṃ prati bhāṣatē || 2.18.12 ||

śārīrō mānasō vāpi

kaccidēnaṃ na bādhatē |

santāpō vābhitāpō vā

durlabhaṃ hi sadā sukham || 2.18.13 ||

kaccinna kiñcid bharatē

kumārē priyadarśanē |

śatrughnē vā mahāsattvē

mātṛṇāṃ vā mamāśubham || 2.18.14 ||

atōṣayan mahārāja -

makurvan vā piturvacaḥ |

muhūrtamapi nēcchēyaṃ

jīvitum kupitē nṛpē || 2.18.15 ||

yatōmūlaṃ naraḥ paśyēt

prādurbhāvamihātmanaḥ |

kathaṃ tasmin na vartēta
 pratyakṣē sati daivatē || 2.18.16 ||

kaccittē paruṣaṃ kiñci -
 dabhimānāt pitā mama |
 uktō bhavatyā rōṣēṇa
 yēnāsyā lulitaṃ manaḥ || 2.18.17 ||

ētadācakṣva mē dēvi
 tattvēna pariprcchataḥ |
 kinnimittamaṃpūrvō'yaṃ
 vikārō manujādhipē || 2.18.18 ||

ēvamuktā tu kaikēyī
 rāghavēṇa mahātmanā |
 uvācēdaṃ sunirlajjā
 dhṛṣṭamātmahitaṃ vacaḥ || 2.18.19 ||

na rājā kupitō rāma
 vyasanaṃ nāsyā kiñcana |
 kiñcinmanōgataṃ tvasya
 tvadbhayānnānubhāṣatē || 2.18.20 ||

priyaṃ tvāmapriyaṃ vaktuṃ
 vāṇī nāsyā pravartatē |
 tadavaśyaṃ tvayā kāryaṃ
 yadanēnāśrutaṃ mama || 2.18.21 ||

ēṣa mahyaṃ varamṃ dattvā
 purā māmabhipūjya ca |

sa paścāt tapyatē rājā
yathānyaḥ prākṛtastathā || 2.18.22 ||

atisṛjya dadānīti
varam mama viśāmpatiḥ |
sa nirarthaṃ gatajalē
sētuṃ bandhitumicchati || 2.18.23 ||

dharmamūlamidaṃ rāma
viditaṃ ca satāmapi |
tat satyaṃ na tyajēd rājā
kupitastvatkṛtē yathā || 2.18.24 ||

yadi tad vakṣyatē rājā
śubhaṃ vā yadi vāśubham |
kariṣyasi tataḥ sarva -
mākhyāsyāmi punastvaham || 2.18.25 ||

yadi tvabhihitaṃ rājñā
tvayi tanna vipatsyatē |
tatō'hamabhidhāsyāmi
na hyēṣa tvayi vakṣyati || 2.18.26 ||

ētat tu vacanaṃ śrutvā
kaikēyyā samudāhṛtam |
uvāca vyathitō rāma -
stāṃ dēvīm nṛpasannidhau || 2.18.27 ||

ahō dhiñ nārhasē dēvi
vaktuṃ māmīdṛśaṃ vacaḥ |

ahaṃ hi vacanād rājñah
patēyamapi pāvakē || 2.18.28 ||

bhakṣayēyaṃ viṣaṃ tīkṣṇaṃ
patēyamapi cārṇavē |
niyuktō guruṇā pitrā
nrpēṇa ca hitēna ca || 2.18.29 ||

tad brūhi vacanaṃ dēvi
rājñō yadabhikāṅkṣitam |
kariṣyē pratijānē ca
rāmō dvirnābhibhāṣatē || 2.18.30 ||

tamārjivasamāyukta -
manāryā satyavādinam |
uvāca rāmaṃ kaikēyī
vacanaṃ bhṛśadāruṇam || 2.18.31 ||

purā dēvāsurē yuddhē
pitrā tē mama rāghava |
rakṣitēna varau dattau
saśalyēna mahāraṇē || 2.18.32 ||

tatra mē yācitō rājā
bharatasyābhiṣēcanam |
gamaṇaṃ daṇḍakāraṇyē
tava cādyaiva rāghava || 2.18.33 ||

yadi satyapratijñam tvam
pitaram kartumicchasi |

ātmānaṃ ca naraśrēṣṭha

mama vākyaṃidaṃ śṛṇu || 2.18.34 ||

sannidēśē pitustiṣṭha

yathānēna pratiśrutam |

tvayāraṇyaṃ pravēṣṭavyaṃ

nava varṣāṇi pañca ca || 2.18.35 ||

bharataścābhiṣicyēta

yadētadabhiṣēcanam |

tvadarthē vihitaṃ rājñā

tēna sarvēṇa rāghava || 2.18.36 ||

sapta sapta ca varṣāṇi

daṇḍakāraṇyamāśritaḥ |

abhiṣēkamidaṃ tyaktvā

jaṭācīradharō bhava || 2.18.37 ||

bharataḥ kōsalapatēḥ

praśāstu vasudhāmimām |

nānāratnasamākīrṇāṃ

savājirathasaṅkulām || 2.18.38 ||

ētēna tvāṃ narēndrō'yaṃ

kāruṇyēna samāplutaḥ |

śōkaiḥ saṅkliṣṭavadanō

na śaknōti nirīkṣitum || 2.18.39 ||

ētat kuru narēndrasya

vacanaṃ raghunandana |

satyēna mahatā rāma

tārayasva narēśvaram || 2.18.40 ||

itīva tasyāṃ paruṣaṃ vadantyāṃ

na caiva rāmaḥ pravivēśa śōkam |

pravivyathē cāpi mahānubhāvō

rājā ca putravyasanābhitaptaḥ || 2.18.41 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvye

ayōdhyākāṇḍē aṣṭādaśaḥ sargaḥ ||